

W roku sprawozdawczym zwiększył się eksport (r. 1956 = 100):

maszyn	do 114 ⁰ / ₀
wyrobów optycznych i mechaniki precyzyjnej	„ 115 ⁰ / ₀
kompletnych urządzeń fabr.	„ 145 ⁰ / ₀
chemikaliów	„ 113 ⁰ / ₀

W celu zabezpieczenia planowego rozwoju produkcji i zaopatrzenia ludności zwiększono import m. inn. następujących artykułów:

węgla	do 107 ⁰ / ₀
surówki żelaznej	„ 129 ⁰ / ₀
tarcicy	„ 238 ⁰ / ₀
obuwia	„ 154 ⁰ / ₀
zboża	„ 120 ⁰ / ₀

Obroty z Niemcami zachodnimi wzrosły wprawdzie do 129⁰/₀, osiągnęły jednak tylko 80% przewidzianej umownie wysokości. Władze NRF zastosowały do importu towarów z NRD szereg utrudnień administracyjnych, co uniemożliwiło normalną wymianę towarową.

VI. Handel wewnętrzny

Srednia stopa życia ludności podniosła się dosyć znacznie. W r. 1957 dochody ludności wzrosły w stosunku do r. 1956 o 3,6 miliarda DM, w tym dochody z piac wzrosły o 1,5 miliarda DM, a z rent o 1,15 miliarda DM.

Plan wewnętrznego detalicznego obrotu towarowego wykonano w 101%. Największy wzrost obrotów wykazują towary przemysłowe. Sprzedaż ich wzrosła o 9% w stosunku do r. 1956, a udział w ogólnym obrocie wzrósł do 43,3%. Popyt na nie nie został jednak w zupełności zaspokojony.

Dla usprawnienia zaopatrzenia ludności rozszerzono (znacznie) uspołecz-nioną sieć handlową o 3.375 miejsc sprzedaży i zatrudniono w niej dalszych 11.700 osób. Ilość zatrudnionych w handlu jest jeszcze ciągle zbyt mała.

Sprzedaż ratalna wyniosła 4,8% całości sprzedaży wyrobów przemysłowych. 75% sprzedaży ratalnej dotyczy mebli i aparatów radiowych.

Jak wynika z omówionego wyżej sprawozdania o wykonaniu planu gospodar-czego na r. 1957, we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego nastąpił wyraźny postęp.

Wykonanie z nadwyżką planu gospodarczego w NRD stworzyło tam korzystne warunki do dalszego planowego rozwoju gospodarczego w roku 1958. Rzeczą mas pracujących będzie teraz wykorzystanie tych możliwości dla podwyższenia produkcji, polepszenia wydajności pracy i obniżenia kosztów własnych, co w rezultacie da pod-stawę do dalszego wzrostu dobrobytu ludzi pracy.

TADEUSZ KRAJCZYCKI

UNIWERSYTETY POWSZECHNE W NRF

Pod koniec 1945 r. poczęły się w trzech zachodnich strefach okupacyjnych Nie-miec na nowo organizować uniwersytety powszechne i już w rok później w niektó-rych krajach Niemiec połączyły się one w związki krajowe. Na pierwszym zjeździe we Frankfurcie n. M. w dniu 28. 10. 1949 r. — a więc już w ustalonych warunkach Republiki Federalnej — krajowe związki U. P. NRF i Berlina zachodniego połączyły się w jedną wspólnotę organizacyjną, na razie jeszcze o charakterze porozumiewaw-

czym. Właściwe założenie związku uniwersytetów powszechnych NRF i Berlina zach. nastąpiło w Berlinie w dniu 17 czerwca 1953 r. Równoległe z odbudową i rozbudową wieczorowych U. P. postępowała naprzód odbudowa i budowa zamkniętych U. P. wraz z własnymi internatami. Pod koniec 1956 r. istniało już na terenie NRF i Berlina zach. 22 zamkniętych U. P. i ludowych, prowadzonych przez Związek U. P., nie licząc podobnych uniwersytetów prowadzonych przez organizacje religijne, związki branżowe oraz związki zawodowe.

Nie potrzeba chyba dodawać, że uniwersytety powszechne stanowią dziś w Niemczech zachodnich jedną z ważnych transmisji przenoszących na społeczeństwo niemieckie dążenia polityczne, społeczne i kulturalne reprezentowane przez obecne kierownictwo NRF.

Zachodnioniemieckie uniwersytety powszechne są instytucjami autonomicznymi. Finansowanie ich prac ze środków publicznych nastąpić może tylko na mocy odpowiedniej uchwały. Jak dotąd, jedynie kraj Północna Nadrenia-Westfalia finansuje działalność tamtejszych U. P. ze środków budżetowych uchwalonych przez sejm krajowy. Uniwersytety powszechne zaś Berlina zach., Bremy i Hamburga mają tylko zapewnioną pomoc finansową w formie dotacji w ramach budżetu działu kultury i nauki.

Do zadań i obowiązków Zachodnioniemieckiego Związku U. P., obok reprezentowania interesów związku wobec rządu federalnego i rządów krajowych, wobec stałej konferencji ministrów kultury oraz wobec organizacji związków komunalnych i innych instytucyj, należy:

1) koordynowanie planów pracy poszczególnych członów organizacyjnych, przeprowadzanie kurso-konferencyj (tygodniowych) dla pedagogów i wykładowców w celu opracowywania nowych oraz przyjmowania wypróbowanych zasad metodycznych; 2) opracowywanie pomocy naukowych i materiałów pogładowych dla tematów wynikających z aktualnych problemów; 3) nawiązywanie kontaktów i ich pogłębianie z nauką i wiedzą; 4) opracowywanie założeń problemowych dotyczących rozbieżności w stosunkach społecznych czasów współczesnych dla współpracowników U. P.; 5) publikowanie wypróbowanych form i metod szkolenia politycznego; 6) reprezentowanie zachodnioniemieckich U. P. na zewnątrz, szczególnie wobec *Unesco*, niemieckiej komisji *Unesco* oraz związków U. P. zagranicą; 7) nawiązywanie kontaktów oraz ich umacnianie z wielkimi organizacjami społecznymi i zawodowymi NRF, z frakcjami Bundestagu, z wyznaniem relig. i stowarzyszeniami, które bezpośrednio są zainteresowane we współpracy z U. P.; 8) prowadzenie spotkań międzynarodowych w Niemczech; 9) popieranie międzynarodowej wymiany zagranicznych współpracowników U. P.; 10) urządzenie imprez o charakterze reprezentacyjnym.

Celem realizowania powyższych zadań Związek Zachodnioniemiecki U. P. powołał do życia 4 wydziały główne, mianowicie: 1. pedagogiczny, 2 zagraniczny, 3 organizacyjny, 4. filmu, radia i telewizji. Ponadto utworzono osobny referat oświatowy dla zach.-niem. sił zbrojnych. Siedzibą Zachodnioniemieckiego Związku U. P. jest miasto Bonn (Dyroffstr. 3).

Drugi kolejny zjazd Zachodnioniemieckiego Związku U. P. pod hasłem „Deutscher Volkshochschultag” odbył się w dniach 11—13 października 1956 r. we Frankfurcie n. M. W czasie obrad wygłoszono szereg zasadniczych i programowych referatów, nad którymi następnie dyskutowano. Oto wybór wygłoszonych referatów w tytułach oryginalnych:

1. „Die Behandlung europäischer Themen an der Volkshochschule” (ref. zbiorowy prelegentów zamkniętego U. P. w Gohrde)
2. „Die freie Erwachsenenbildung in der Kulturpolitik der Gegenwart” (ref. Hellmut Becker)
3. „Erwachsenenbildung und Politik” (ref. Kai-Uwe v. Hassel)
4. „Die religiöse Situation des modernen Menschen” (ref. Walter Dircks)

5. „Die gesellschaftliche Situation und die Probleme der Volksbildung” (ref. Alexander Rüster)
6. „Der Mensch und die Politik im heutigen Deutschland” (ref. Arnold Bergstraesser).

O rozwoju i znaczeniu zachodnioniemieckich uniwersytetów powszechnych niechaj zaświadczą poniższe dane statystyczne:

I. Liczba U. P., ich strona prawna, liczba oddziałów terenowych
(stan: grudzień 1956 r.)

Liczba krajów miast	Samorządowe	Stowarzyszeń zarejestrow.	Inne formy prawne	Zachodnioniemieckie U. P. ogółem*	Liczba oddz. terenowych
13**	416 =40,42 ⁰ / ₀	369 =35,86 ⁰ / ₀	262 =23,72 ⁰ / ₀	1.047 =100 ⁰ / ₀	3.671

* dochodzą jeszcze 22 U. P. zamknięte, z własną liczbą słuchaczy. tu nie podana

** łącznie z Zagłębiem Saary

II. Kierownictwo U. P. (1956 r.)

Liczba krajów miast	Kierownicy U. P. zajęcie główne	Kierownicy U. P. zatrudnieni ubocznie lub społecznie
13 (łącznie z Saarą)	129 =12,39 ⁰ / ₀	919 =87,61 ⁰ / ₀

III. Słuchacze w zespołach i pojedynczych akcjach odczytowych (1956 r.)

Liczba krajów miast	Liczba zorganiz. zespołów, kursów, cykli wykł. itp.	Liczba słuchaczy	Liczba odczytów pojedyncz.	Liczba uczestników	Przeciętna frekwencja
13 (łącznie z Saarą)	47.773	1.280.648	50.459	5.016.884	90 osób

IV. Liczba słuchaczy wg zainteresowania rzeczowego krajów Szlezwik-Holsztyn, Dolna Saksonia, Hesja, Nadrenia-Palatynat, Bawaria, Wirtembergia oraz 3 miast (Berlina, Bremy, Hamburga) — stan: XII/1955 r.

Kraje miasta	Nauki społ., obywatelskie i polityczne	Nauki filoz., ścisłe i matem. przyrodnicze	Sztuki piękne	Przygotowujące do zawodu	Inne	Ogółem
Kraje (6)	93.855 =12,53 ⁰ / ₀	143.229 =19,77 ⁰ / ₀	100.802 =13,91 ⁰ / ₀	279.476 =38,53 ⁰ / ₀	110.632 =15,26 ⁰ / ₀	724.974 =100 ⁰ / ₀
Miasta (3)	33.220 =14,12 ⁰ / ₀	73.683 =31,10 ⁰ / ₀	59.417 =25,03 ⁰ / ₀	63.949 =26,95 ⁰ / ₀	6.644 =2,8 ⁰ / ₀	236.913 =100 ⁰ / ₀

IVa. Liczba słuchaczy wg pici

Kraje	Mężczyźni	Kobiety	Razem
6	322.397 =48 ⁰ / ₀	349.477 =52 ⁰ / ₀	671.874 *) =100 ⁰ / ₀
miasta	3	91.826 =38,75 ⁰ / ₀	145.087 =61,25 ⁰ / ₀
			236.913 =100 ⁰ / ₀

IVb. Liczba słuchaczy wg wieku

Kraje	Do lat 25	Od 26 do 50 lat	Powyżej 50 lat	Ogółem
6	322.851 =48,20%	244.407 =36,35%	104.616 =15,45%	671.874 *) =100%
miasta				
3	121.372 =51,23%	76.705 =32,38%	38.836 =16,39%	236.913 =100%

IVc. Liczba słuchaczy wg zawodów

Kraje	Młodzież szkolna, studenci, uczniowie	Robotnicy (bez roln. i leśn.)	Prac. umysł. urzędnicy	Samo-dzieln. rzemieślnicy	Prac. służby rolnej i leśnej	Wolne zawody	Gospodynie domowe	Inne zawody bezrobotni	Ogółem
Kraje									
(6)	203.662 =30,31%	73.778 =10,99%	203.933 =30,35%	32.932 =4,9%	17.605 2,63%	28.874 =4,30%	82.710 =12,30%	28.380 =4,22%	671.874 *) =100%
Miasta									
(3)	79.858 =33,71%	32.161 =13,58%	65.213 =27,53%	6.301 =2,65%	—	9.309 =3,93%	27.239 =11,5%	16.832 =7,10%	236.913 =100%

Zachodnoniemieckie U. P. dysponują stale się powiększającą kadrami pedagogiczną, od nauczycieli szkół podstawowych począwszy a na profesorach szkół wyższych skończywszy. Ale nie każdy z nich od razu nadaje się na wykładowcę U. P. i stąd poszczególne związki krajowe kierują świeżo pozyskane siły pedagogiczne najpierw do własnych domów szkoleniowych (kursy zamknięte), gdzie się „oswajają” z atmosferą uniwersytetów i zapoznają się z ich problematyką, co im później ułatwia pracę wśród słuchaczy rekrutujących się z różnych warstw społecznych i zawodów i niejednorodnych pod względem wieku i wykształcenia.

Jeżeli chodzi o pracę zachodnoniemieckich U.P., to przypatrzmy jej się w wielkim środowisku, jak Dortmund w Westfalii, gdzie uniwersytet taki mieści się w tzn. Fritz-Henssler-Haus przy Bornstrasse 1 w gmachu „Auslandsinstitut”. Uniwersytet ten w całości jest na budzie miasta Dortmund i stąd nosi on nazwę „Volkshochschule der Stadt Dortmund”. I tak np. plan pracy na III trymestr (4 kwartał) 1957 r. przewidywał następujące cykle wykładów i zajęć praktycznych na kursach wieczorowych (godz. 18 min. 15—20 min. 30 przeciętnie):

1. Polityka-państwo-społeczeństwo,	ogółem	2×10	godz. podw.
		1×6	„ „
2. Historia-dzieje kraju rodzinnego,	„	2×10	„ „
		1×8	„ „
3. Gospodarka narodowa-prawodawstwo-prawo	„	2×10	„ „
4. Nauki przyrodnicze-technika,	„	9×10	„ „
5. Religie-filozofia,	„	2×10	„ „
6. Pedagogika-psychologia,	„	8×10	„ „
7. Literatura-teatr,	„	5×10	„ „
	„	2×20	„ „
8. Muzyka,	„	5×10	„ „
		1×6	„ „
		plus koncert z płyt	

* Liczby niekompletne.

9. Historia sztuki-rozważania o sztuce,	ogółem	5×10	godz. podw.
10. Twórczość artystyczna,	„	15×20	„ „
11. Świat kobiecy,	„	2×24	„ „
		9×10	„ „
		1×20	„ „
12. Zdrowie-kultura ciała-wychowanie fiz.	„	7×10	„ „
13. Prace ręczne-zamiłowania osobiste (wieczorowe zajęcia)	„	3×10	„ „
		1×20	„ „
		wykład wstępny	
14. Przygotowanie do zawodu	„	13×10	godz. podw.
15. Prelekcje dla młodzieży	„	9×10	„ „
16. Wycieczki krajoznawcze	„	10	podw. godz.
			wykładów,
			4 wycieczki
			autokarem

Słuchacze mogli sobie obrać dowolny temat kursu, przy czym program zajęć był tak ułożony, iż można było w danej klasie uczestniczyć w kilku cyklach wykładowych lub też uczęszczać na wykłady w innej klasie, zależnie od upodobań osobistych, czasu, a nawet nieraz potrzeb zawodowych. Wykłady i ćwiczenia rozpoczęły się 24 września 1957 r. i kończyły około połowy grudnia tegoż roku. Wycieczki krajoznawcze, całodzienne, zaplanowane były na wszystkie niedziele październikowe. Poza tym program przewidywał również cykl kursów języków obcych.

Wymieniony plan pracy podawał również warunki uczestnictwa w kursach U. P.; w wykładach i zajęciach praktycznych mogą brać udział osoby, które ukończyły 17. rok życia, bez względu na wykształcenie i zawód. Tytułem uczestnictwa w kursach wieczornych U. P. uczestnicy winni przedtem wpłacić odpowiednie wpisowe, które wynosiło: za 6 godzin podw. — 1,50 DM, za 10 godzin podw. — 2,50 DM, ponad 10 godzin podw. — 6 DM, a na kursie krawieckim — również 6 DM. Liczba tych, którzy wycofują się z kursu w trakcie jego trwania, jest znikoma.

W dniach od 6 do 13 listopada 1957 r. odbył się w Dortmundzie „tydzień szkoły wyższej” (*Hochschultage der Stadt Dortmund*) zorganizowany wspólnie przez miejsowy urząd do spraw kultury i kierownictwo U. P. Tydzień ten odbywał się pod hasłem „Rola religii w duchowych sporach XX wieku” i program jego obejmował następujące tematy:

1. „Die Bilanz des Christentums” (prof. dr teol. Ernst Friedrich Wolf, Göttingen),
2. „Der Sinn des Atheismus bei Karl Marx” (prof. dr teol. Marcel Reding, Berlin),
3. „Die Literatur und das Christentum” (prof. Charles Moeller, Louvain),
4. „Leben wir noch im Zeitalter der Säkularisierung?” (prof. dr oec. publ., dr teol. Hans Lutz, Dortmund),
5. „Die Religionen im neuen Asien” (prof. dr teol. h. c. dr phil. Walter Freytag, Hamburg),
6. „Die moderne Entwicklung und jüngste Ausdehnung des Islams” (prof. dr phil. Berthold Spuler, Hamburg),
7. „Die Zukunft der Weltreligionen” (Oberkirchenrat Heinz Kloppenburg, DD., Dortmund).

Na czas „Tygodnia szkoły wyższej” dortmundzka Biblioteka Miejska i Krajowa zorganizowała odpowiednią wystawę książek, związaną z problematyką „Tygodnia”. Wstęp na wszystkie wykłady (połączone z dyskusją) był płatny i wynosił po jednej marce , a po 50 fen. dla młodzieży studiującej za wykład.

Niezależnie od powyższego, kierownictwo dortmundzkiego U. P. zorganizowało 4 „wtorki” tzw. akademickich wykładów (*Akademische Vortragsreihe*), mianowicie w dniach 15, 22, 29 października i 5 listopada 1957 r., poświęcone jakości wyżywienia

i jego wpływu na zdolność produkcyjną człowieka. Wstęp na powyższe wykłady wynosił również po jednej marce (uczniowie, studenci — 50% zniżki).

Jak z tego widać, na Zachodzie za korzystanie z wiedzy i nauki pobierane są opłaty. I chociaż opłaty są w Niemczech zachodnich powszechnie stosowane na wszelkiego rodzaju odczytach, kursach itp., frekwencja na nich jest dość wysoka.

FRANCISZEK SZYMICZEK

OPRACOWANO NA PODSTAWIE:

- 1 Wilke Reinhard: Die Volkshochschulen in der Bundesrepublik und Berlin. Bearb. von ... (Frankfurt/Main. Deutscher Volkshochschul-Verband e. V.) 8° s. 30.
- 2—5 Deutscher Volkshochschultag 11. bis 13. Oktober 1956, Frankfurt am Main. Frankfurt/Main. Deutscher Volkshochschulverband e. V. Nr 5, Nr 6, Nr 7, Nr 8; ss. 39 + 24 + 19 + 20.
6. Die Behandlung europäischer Themen an der Volkshochschule. [b. m. r. w.] 8° s. 34.
- 7 Die Volkshochschule der Stadt Dortmund. Arbeitsplan I. Trimester 1957. Nr 375 [Dortmund 1957] 8° s. 71.
- 8 Die Volkshochschule der Stadt Dortmund. Arbeitsplan II. Trimester 1957. Nr 174. [Dortmund 1957] 8° s. 76.
- 9 Hochschultage der Stadt Dortmund. Fritz-Henssler-Haus 6. — 13. November 1957. Programm.
- 10 Volkshochschule Dortmund. Auszug aus dem Arbeitsplan. [Dwa obszerne druki ulotne na rok 1957.]